

Velferðarnefnd Alþingis
nefnasvid@althingi.is
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Skjal: F1803005
Hafnarfjörður, 3. apríl 2018

Umsögn

Barnalög (stefnandi faðernismáls)

238. mál, frumvarp, 148. löggjafarþingi 2017-2018.

Félag um foreldrajafrétti hefur borist til umsagnar frumvarp um breytingu á barnalögum þar sem lagt er til að takmörkun sú sem nú er í 1. mgr. 10. gr. laganna varðandi heimild karlmanns til höfðunar á faðernismáli er felld brott og sömuleiðis til höfðunar á vefengingarmáli sbr. 1. mgr. 21. gr. laganna.

Í Samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi barnsins segir í 7. gr. að barn skuli eins og unnt er eiga rétt til að þekkja foreldra sína og njóta umönnunar þeirra og aðildarríki samningsins skuldbinda sig skv. 8. gr. til að virða rétt barns til að viðhalda því sem auðkennir það sem einstakling, þar með talið fjölskyldutengslum. Í 1. mgr. 1. gr. a. barnalaga nr. 76/2003 segir að barn á rétt á að þekkja báða foreldra sína.

Á Íslandi fengu menn sem telja sig föður barns í fyrsta sinn takmarkaða heimild til að höfða faðernismál árið 2003. Heimildin var sett inn í kjölfar [Hæstaréttardóms nr. 419/2000](#) þar sem karlmanni hafði verið meinað að höfða faðernismál í héraðsdómi en Hæstiréttur snéri dómunum við og sagði takmörkunina brjóta gegn 70. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. einnig 6. gr. Mannréttindasáttmála Evrópu. Hæstiréttur rökstuddi ítarlega þessa niðurstöðu með vísan í 70. gr. og 65. gr. Stjórnarskrárinnar svo og ákvæði Mannréttindasáttmála Evrópu. Hæstiréttur benti einnig í rökstuðningi sínum á hagsmuni barns:

Af lögskýringargögnum verður ekki ráðið að sú mismunun kynjanna sem birtist í 43. gr. barnalaga byggist á málefnalegum rökum er hníga sérstaklega að því að vernda hagsmuni kvenna í þessu tilliti fremur en karla. Til þess ber og að líta að mikilvægir þjóðfélagslegir hagsmunir eru fólgirnir í því að faðerni barna sé í ljós leitt og ákvarðað. Síðast en ekki síst ber að hafa í huga ríka hagsmuni barnsins sjálfs af því að það sé réttilega feðrað. Nægir þar að nefna rétt barns til að njóta umgengni við foreldra sína og umsjár þeirra, auk fjárhagslegra hagsmuna sem þessu eru tengdir. Í almennum athugasemdum, sem fylgdu VII. og VIII. kafla í frumvarpi til barnalaga, kemur fram að ætlunin með faðernismálum sé að leita sannleikans um það, hver sé faðir barns. Hér sé það ekki síst hagur og heill barnsins sem í húfi er. Réttarfarsreglum verði að haga svo, að þær þjóni þeim tilgangi sem stefnt er að um könnun á faðerni barns.

Takmörkuð heimild frá 2003 dugir ekki til að koma til móts við dóm Hæstaréttar. Sifjalaganefnd lagði til í [frumvarpi](#) sínu til barnalaga nr. 76/2003 að maður sem telur sig föður barns hafi heimild til að

höfða faðernismál í samræmi við dóm Hæstaréttar. Í [nefndaráliti allsheriarnefndar](#) var hins vegar sett fram tillaga um að takmarka þennan rétt við að barn hafi ekki verið feðrað í því skyni að koma í veg fyrir tilhæfulausar málshöfðanir. Slík rök eru fjarstæðukennd í ljósi þess að almennt hefur fólk heimild til að höfða mál af ýmsum toga án þess að tilhæfulausar málshöfðanir valdi vandræðum.

Ætlunin með faðernismálum er að leita sannleikans um það, hver sé faðir barns. Slík mál eru ávallt nákvæmari og áreiðanlegri en feðrunarreglur um börn hjóna og foreldra í skráðri sambúð sbr. 2. gr. barnalaga og faðernisviðurkenning sbr. 4. gr. laganna.

Það væri Alþingi til sóma að lögfesta þá breytingu sem lögð er fram í frumvarpinu. Félagið leggur þó fram eftirfarandi breytingartillögu til að uppfylla betur stjórnarskrána og Mannréttindasáttmála Evrópu..

Að 1. gr. frumvarpsins hljóði svo:

1. másl. 1. mgr. 10. gr. laganna orðast svo: Stefnandi faðernismáls getur verið barnið sjálft, móðir þess eða maður sem telur sig föður barns.

Við teljum ekki þörf á að enda 1. másl. 1. mgr. 10. gr. laganna á “enda hafi foreldri ekki verið ákvarðað skv. 2. mgr. 6. gr.” eins og gert er í frumvarpinu. Okkur er ljóst að þessi ending er til þess fallin að koma í veg fyrir að sæðisgjafi höfði faðernismál. Við teljum hins vegar að á því sé tekið í 4. mgr. 6. gr. laganna þar sem segir að “Maður sem gefur sæði í þeim tilgangi að það verði notað við tæknifrjóvgun á annarri konu en eiginkonu sinni eða sambúðarkonu, sbr. 3. mgr., samkvæmt ákvæðum laga um tæknifrjóvgun verður ekki dæmdur faðir barns sem getið er með sæði hans”. Að því má leiða að sæðisgjafinn getur ekki orðið aðili að faðernismáli og það ætti að vera nægilegur fyrirvari.

Verði ekki gerð þessi breyting á frumvarpinu má ætla að lögin brjóti áfram í bága við stjórnarskrána og Mannréttindasáttmála Evrópu gagnvart mönnum sem móðir hefur haft samfarir við á hugsanlegum getnaðartíma barns.

Fyrir hönd Félags um foreldrafjáfrétti,

Heimir Hilmarsson, félagsráðgjafi MA
formaður Félags um foreldrafjáfrétti